

Олексій ВАСЕЧКО

Львівський інститут мілітарної історії
(Львів, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2919-6348>

Електронна пошта: askold237@gmail.com

ПАНЦИРНИЙ ПОТЯГ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ «ГАЛИЧИНА» (СЕРПЕНЬ 1919 р. – СІЧЕНЬ 1920 р.)

У статті представлено історію панцирного потяга Галицької армії під назвою «Галичина» з моменту його здобуття до остаточної втрати. Досі вважалося, що Галицька армія остаточно втратила свої панцирні потяги у листопаді 1919 р. унаслідок наступу збройних сил Півдня Росії та нападу червоних повстанців. Проте у статті на основі архівних документів доведено, що панцирний потяг «Галичина» продовжував і далі перебувати у складі Галицької армії. За контроль над цим потягом між Галицькою армією та збройними силами Півдня Росії відбувалася неоголошена боротьба. Галицька армія остаточно втратила панцирний потяг «Галичина» лише 14 січня 1920 року.

Ключові слова: панцирний потяг, Галицька армія, Армія УНР, збройні сили Півдня Росії, Жмеринка, Вапнярка.

Постановка проблеми. «Зоряний час» панцирних потягів припав саме на період серії війн, що охопили терени колишньої Російської та Австро-Угорської імперій після їх розпаду. Цьому сприяла передусім нерозвиненість мережі доріг та транспортних засобів цього величезного простору, тому цінність кожної залізничної гілки чи залізничного вузла суттєво зростала. Воєнні дії часто відбувалися уздовж існуючих залізничних магістралей, а це надзвичайно підсилювало значення панцирних потягів.

Розуміли це значення і у Галицькій армії (далі – ГА), а оскільки галичанам, на відміну від поляків, не пощастило отримати у спадок від австро-угорської армії панцирних потягів та броньованих вагонів, вони були змушені будувати їх власноруч. Проте коли у середині липня 1919 р. ГА під тиском Війська Польського була змушена відступити за Збруч, усі відомі їй потяги або потрапили до рук поляків, або були знищені власними командами через перерізання залізничного сполучення із рештою армії. Вивчення історії панцирних потягів ГА після переходу за Збруч має низку складнощів. Ще Л. Шанковський першим відзначив: «Про панцерні поїзди УГА наші відомості теж обмежені, відповідні свідчення бракують» (Шанковський, Л. 1999, с. 293), і ця фраза донині не втратила своєї актуальності. Досі

є мало достовірних джерел, зокрема й спогадів учасників, що змогли б заповнити існуючі прогалини.

Країни, що представляють колишніх противників ГА, тобто Польща та росія, активно вивчають історію власних окремих панцирних потягів. Галицька армія володіла майже усіма тогочасними родами зброї, що має стимулювати інтерес українських дослідників вивчати її панцирні сили, зокрема панцирний потяг «Галичина».

Аналіз досліджень і публікацій. Першим, хто комплексно почав досліджувати історію панцирних потягів Галицької армії після переходу за Збруч, був професор Лев Шанковський (Шанковський, Л. 1999, с. 293–294), який сам замолоду служив у Галицькій армії, а потім – в Армії Української Народної Республіки (далі – УНР). Із здобуттям незалежності України темою українських панцирних потягів періодично цікавилися різні дослідники, зокрема М. В. Моргун (Моргун, М. В. 2009, с. 107–111; Моргун, М. В. 2011, с. 141–153) та С. І. Печенюк (Печенюк, С. І. 2010, с. 28–40), не виділяючи саме галицькі панцирні потяги із союзного українського війська. Особливо варто згадати працю дослідника Я. Ю. Тинченка (Тинченко, Я. Ю. 2015), який вперше склав найповнішу на сьогодні історію окремих панцирних потягів українських військ.

Я. Тинченко вважав, що «Галичина» потрапила до складу 3-го панцирного дивізіону Армії УНР під командуванням полковника В. Шумського, який у листопаді 1919 р. у складі панцирних потягів «Галичина», «Великий Луг» і, можливо, ще одного потяга, перебував у підпорядкуванні ГА. 17 листопада 1919 р. дивізіон зазнав нападу з боку просоветських повстанців Г. Колосова та Несмеянова. Проте вже 25 листопада панцирні потяги збройних сил Півдня Росії (ЗСПР, більш відомих у масовій літературі як «білі», «білогвардійці» або в даному випадку – «денікінці») захопили панцирні потяги повстанців, а саме «Партизан», «Великий Луг» та «Злочів», на який, за припущенням Я. Тинченка, й була перейменована «Галичина» (Тинченко, Я. Ю. 2015, с. 22–23). Отже, події 17 та 25 листопада й мали стати крапкою в історії панцирних потягів Галицької армії. Проте віднайдені у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України) документи дають підставу переглянути цю версію подій, хоча й не заповнюють усіх прогалин.

Мета статті – на основі аналізу документів із фондів ЦДАВО України та наукових джерел дослідити службове й бойове застосування залізничних бронечастин Галицької армії на прикладі панцирного потяга «Галичина».

Виклад основного матеріалу. Перші кроки ГА по здобуттю власних панцирних потягів були зроблені 30 липня та 2 серпня 1919 р., коли на ділянці між Проскуровом та Старокостянтинівом вояки 4-ї Золочівської бригади захопили радянські панцирні потяги. Перший, колишній «Богунець», озброєний гарматою і п'ятьма кулеметами, «охрестили» «Галичиною», а другий, колишній «Комуніст Коростенського району», назвали «Золочівкою». Проте під час огляду останнього виявилось, що його паротяг та окремі частини раніше належали панцирному потягу «Січовий Стрелець» Армії УНР, втраченому в квітні 1919 року. З огляду на це командування наддніпрянців зажадало його повернути Корпусу Січових Стрільців, які розмістили на ньому свою команду й перейменували його на «Вільну Україну» (Тинченко, Я. Ю. 2015, с. 24).

Вдалиий спільний наступ Армії УНР та ГА проти Червоної армії у липні–серпні 1919 р. приніс союзникам низку трофеїв, тому кількість панцирних потягів збільшилася. 12 вересня 1919 р. у Дієвій армії УНР було затверджено такий склад окремих панцирних загонів:

- 1-й загін – панцирні потяги «Вільна Україна» та «Помста»;
- 2-й загін – «Воля», «Сух» і «Правобережний»;
- 3-й загін – «Запорожець (Ч. 3)» та «Злочів»;
- 4-й загін – «Вірний Син України», «Хортиця» і «Великий Луг»¹.

Очевидно, що у цей список не були включені панцирні потяги, що були підпорядковані напряму окремим підрозділам чи перебували у ремонті. Зокрема, у цей список не увійшов панцирний потяг «Галичина», тому 19 вересня 1919 р. командир 3-го окремого панцирного загону повідомляв Начальнику Штабу ДА УНР, що «...панцерник “ЗЛОЧІВ” весь час знаходиться на фронті, люди змучені і не мають зміни, між тим на тому же напрямку мається панцерник “ГАЛИЧИНА”, якій розпоряджень Командіра зазначеного отряду не виконує, а виконує лише накази Команди 2-го Галицького корпусу, якому безпосередньо підлягає. Для упорядкування праці панцерників прохаю розпорядження про включення панцерника “ГАЛИЧИНА” в склад 3-го Окремого панцирного отряду...»². Отже, на основі цього документа можна зробити висновок, що існували окремо два панцирних потяги – «Злочів»/«Золочів» та «Галичина», при цьому останній виконував розпорядження саме І галицького корпусу (у документі помилково вказано ІІ корпусу). 9 жовтня 1919 р. полковник Шумський знову звернувся до Начальника Штабу ДА УНР із тим же проханням, що було передане Начальній Команді Галицької армії³.

Виникає закономірне питання – звідки у 3-му загоні взявся панцирний потяг із назвою галицького міста? На жаль, через нестачу даних, чітких відповідей нема, можна лише озвучити певні припущення. Можливо зі складу «Золочівки»/«Комуніста Коростенського району» Корпусу Січових Стрільців передали не усі елементи потяга, а дещо залишили і доповнили.

Що ж до панцирного потяга «Галичина», дійсно, у наказах І галицького корпусу є згадки про переведення вояків до команди цього потяга. А у жовтні 1919 р. комендантом «Галичини» став сотник Василь Бабій, переведений на цю посаду з галицького 9-го гарматного полку (Марак, В. 1932, с. 17).

¹ ЦДАВО України. Ф. 1075. Оп. 2. Спр. 6. Арк. 13.

² ЦДАВО України. Ф. 2188. Оп. 1. Спр. 271. Арк. 43.

³ Там само. Арк. 100.

Загалом, після відходу II корпусу ГА на фронт у середині жовтня 1919 р. проти військ генерала А. Денікіна, район Бердичів – Козятин залишився з край малою кількістю українських військ. Лише у Бердичеві деякий час ніс охоронну службу курінь 3-ї бригади, у Козятині стояв повстанський загін О. П'ятенка та на ділянці залізниці Калинівка – Козятин, іноді виїжджаючи у бік Бердичева, діяв 3-й окремих загін полковника Шумського у складі 2-х панцирних потягів⁴. Замість цього цей район став місцем зосередження багатьох повстанських загонів різних політичних течій. На додачу до цього, туди прибув «штаб повстанських советських військ Лівобережної і Південно-Східної частини правобережної України» на чолі з Г. Колосовим, який спочатку приховував свою приналежність до більшовиків. Унаслідок вдалої агітації, Колосов та його помічники змогли фактично очолити цю групу різношерстих повстанців.

10 листопада 1919 р. війська ЗСПР захопили Жмеринку, відрізавши Армію УНР від ГА, 3-го загону та групи Колосова. Очевидно тоді 3-й загін перейшов повністю у підпорядкування ГА, оскільки вже 15 листопада начальник штабу Начальної Команди генерал Г. Ціріц віддав наказ полковнику Шумському вислати панцирний потяг «Великий Луг» на станцію Гнівани⁵. Це, у свою чергу, вказує, що на той час 3-й загін складався вже з двох панцирних потягів – «Злочів» та «Великий Луг».

17 листопада один із панцирних потягів В. Шумського обстріляв Бердичів, захоплений більшовиками ще 27 жовтня. У відповідь Колосов віддав наказ про роззброєння панцирного загону. Усіх командирів потягів, самого Шумського, а також галицьких старшин було заарештовано як «контрреволюціонерів», а «*мужеву, Галичан і Придніпрянців*»⁶ ув'язнили. Група повстанців Колосова офіційно оголосила про приєднання до Червоної армії.

На щастя для галичан, панцирний потяг «Галичина» перебував у іншому місці, тому й unikнув захоплення червоними повстанцями. Так, 18 листопада 1919 р. досі очікувалося, що потяг вирушить із Гнівани до Вінниці, місця перебування Начальної Команди, щоб, зокрема, прикрити

⁴ ЦДАВО України. Ф. 2188. Оп. 2. Спр. 127. Арк. 8.

⁵ ЦДАВО України. Ф. 2188. Оп. 1. Спр. 61. Арк. 14.

⁶ Там само. Арк. 57.

місто з півночі⁷. Станом на 2 грудня 1919 р. «Галичина» на чолі з поручником Созоновим Юрком значилася у складі згаданого I корпусу⁸. У списку колишніх офіцерів російської імперської армії (РІА), які служили на той момент у Галицькій армії, станом на 6 грудня значилося, що поручник Юрко Созонів прийшов на службу до галичан 20 серпня 1919 року. Були у складі команди потяга ще сім колишніх офіцерів РІА⁹. Що ж до сотника Василя Бабія, то він наприкінці грудня 1919 р. повернувся до 9-го гарматного полку (Марак, В. 1932, с. 18).

На початку грудня 1919 р. I корпус у складі Козятинського загону ЗСПР намагався відбити у більшовиків Бердичів та прикривав залізничну ділянку Вінниця – Калинівка – Козятин. У розпорядженні Козятинського загону перебувало аж два дивізіони панцирних потягів, а також «Галичина».

Водночас на білогвардійсько-більшовицькому фронті в Україні відбулися кардинальні зміни, у результаті яких війська Новоросійської та Київської областей ЗСПР розпочали загальний відступ на південь. Отримавши завдання ГА утримувати Вінницю, 21 грудня 1919 р. генерал Г. Ціріц знову звернувся до офіцера зв'язку ЗСПР полковника Н. Саборського із проханням повернути у розпорядження ГА «Галичину» «з добровольчою обслугою»¹⁰, яка мала відійти до ст. Калинівка, а також інший галицький потяг – «Правобережний». Тобто в якийсь момент склад команди потяга став білогвардійським.

Загальний відступ суттєво вдарив по моральному стану ЗСПР. Зокрема, на станцію Жмеринка із Проскурова відступив Дністровський загін полковника Туган-Мірзи-Барановського, основу якого складав Кримський кінний полк. 30 грудня 1919 р. полк отримав наказ виступати на південь через Рахни, Вапнярку, Крижопіль. Перед відходом, приблизно о 3 годині дня, білогвардійці вирішили пограбувати склади на станції. Співробітників Польової сторожі (жандармів) ГА, які хотіли припинити грабунки, було роззброєно, а двох навіть вбито. При цьому «білі» погрожу-

⁷ ЦДАВО України. Ф. 2188. Оп. 1. Спр. 61. Арк. 77

⁸ ЦДАВО України. Ф. 2188. Оп. 1. Спр. 63. Арк. 203.

⁹ ЦДАВО України. Ф. 2188. Оп. 2. Спр. 59. Арк. 5зв-6зв.

¹⁰ ЦДАВО України. Ф. 2188. Оп. 1. Спр. 65. Арк. 31.

вали, що знищать усіх галичан, які перебували у Жмеринці, за нібито змову із повстанцями. Команда Польової сторожі надіслала сильніший відділ для підтримання порядку, і збройною силою таки вдалося вгамувати білогвардійців. Після цього Кримський кінний полк таки відбув на південь. Звістка про вбивство двох жандармів неабияк обурила весь галицький гарнізон.

Того ж дня о 5 годині повстанці отамана Я. Шепеля вирішили захопити Жмеринку та почали обстрілювати легкою артилерією залізничний вокзал. Галицькі частини, не знаючи звідки ведеться обстріл, зосередилися в місті поблизу церкви, щоб бути готовими до бою. Загальна думка на той час була така, що це нібито білогвардійці хочуть напасти на підрозділи ГА, щоб помститися за наведення порядку на складах. Евакуацію ЗСПР зі Жмеринки прикривав панцирний потяг «Галичина», якому на той час уже змінили назву на «Ураган». Відомо, що «шепелівці» у бою за Жмеринку навіть розібрали залізницю, намагаючись відрізати шлях «Урагану». Також на станції був присутній і «Правобережний», але ані він, ані решта галицького гарнізону Жмеринки брали участь у бою на боці білогвардійців, особливо з огляду на події, що йому передували, зовсім не прагнули. У результаті «білі» в паніці відступили уздовж залізниці у бік Вапнярки, а повстанці вступили у Жмеринку, пробувши там лише ніч та захопивши чималу здобич. Наступного дня «шепелівці» подалися у район Літина, а галицька «Залізнично-дорожня військова управа» взяла на себе керування станцією, оскільки з півночі, з боку Вінниці, продовжувався рух галицьких ешелонів¹¹ (Денник Начальної Команди Української Галицької Армії. 1974, с. 155, 158–159).

3 січня 1920 р. четар Євген Вертипорох із 1-ої саперної сотні І корпусу отримав у Жмеринці наказ поїхати на панцирному потязі «УСС» у бік Деражні, звідки могли наступати польські війська, і знищити стрілки на станції Сербинівці¹². І тут варто навести два цікавих документи у цій справі, щоб спробувати пролити світло на появу цього нового потяга. 9 січня 1920 р. зі станції Бірзула штаб Козятинського загону направив до Начальної Команди ГА та до генерал-квартирмейстера в Одесі депешу із таким текстом: *«Прошу*

*розпорядження про негайне повернення половини бронепотяга Ураган, незаконно захопленого в Жмеринці бригадою У.С.С.»*¹³. Наступного дня отаман Алоїз Ціммерман, начальник 1-го (оперативного) відділу штабу Начальної Команди, дав таку відповідь: *«Панцирний потяг “Ураган” попав у Жмеринці більшовикам в руки. Перебрання панцирного потягу бригадою “УСС” сталося не законно, але сталося ізза того, щоби виратувати відтятий в Гнівані панц.[-ирний] потяг “Ураган” і его залогу. Намірена віддача зістала через се ударемнена, що ріжні Добркомдти [комендант ЗСПР. – авт.] ставили перешкоди Укр. Гал. Транспортам при евакуації. Через се зістав також відтятий “Ураган”»*¹⁴.

Якщо вірити звіту четаря Вертипороха, то вже 3 січня 1920 р. на озброєнні ГА перебував новий панцирний потяг «УСС». Варто відмітити, що у депеші за 3 січня штаб Козятинського загону доповідав: *«За словами опитаних галичан у Жмеринці начебто все спокійно, банди розігнані, евакуацію прикривають “Ураган” із російською командою та “Правобережний”»*¹⁵. На думку автора, вкрай важливим є словосполучення «за словами галичан». Цілком можна припустити, що у період між 30 грудня 1919 р. (момент захоплення Жмеринки повстанцями Шепеля) та 3 січня 1920 р. (дата, відносно якої четар Вертипорох згадує новий панцирний потяг) галицькі вояки вирішили, скориставшись обставинами, повернути собі свій колишній потяг «Галичина». Щоб білогвардійці не запідозрили у цьому недружнього кроку, доповідали, що на станції Жмеринка із їх панцирним потязом усе гаразд. Таким чином потяг у черговий раз змінив власника й назву, тепер уже на «УСС». І лише 9 січня 1920 р. командування Козятинського загону нарешті дізналося про перехід панцирного потяга до рук галичан, чим і була викликана вищезгадана вимога. Дана версія подій виглядає цілком реалістичною, але все ж потребує підтвердження з інших джерел.

Проте Галицька армія не довго мала у своєму розпорядженні панцирні потяги. 6 січня галичани залишили станцію Жмеринка, а червоний 421-й полк зайняв її без жодного опору. Приблизно після 6 січня 1920 р. галицькі панцирні потяги «Правобережний» та «УСС» за невідомих обставин

¹¹ ЦДАВО України. Ф. 2188. Оп. 1. Спр. 68. Арк. 44; Там само, Спр. 65. Арк. 275зв; Там само, Спр. 67. Арк. 81а, 81б, 84.

¹² ЦДАВО України. Ф. 2188. Оп. 1. Спр. 69. Арк. 380.

¹³ ЦДАВО України. Ф. 2188. Оп. 1. Спр. 68. Арк. 47.

¹⁴ Там само. Арк. 46.

¹⁵ ЦДАВО України. Ф. 2188. Оп. 1. Спр. 67. Арк. 84.

потрапили під контроль червоних і перебували у Жмеринці. Навряд чи їх захопили разом зі станцією. Так, командир 3-ї бригади 47-ї стрілецької дивізії не шкодував епітетів у своєму донесенні про захоплення Вінниці та Жмеринки (Короливський, С. М. (глав. ред). 1967, с. 758–759) й точно не упустив би нагоди похвалитися захопленням аж двох панцирних потягів. Так само і більшовицька преса радше б перебільшила захоплені трофеї, аніж применшила їх (Мехеда, М. І. (ред.). 1959, с. 307). Тому можна лише припустити, що обидва панцирні потяги добровільно прибули на станцію Жмеринка, під контроль Червоної армії, таким чином перейшовши у розпорядження Ревкому Червоної Української Галицької армії, який на той час уже функціонував у Вінниці, й вийшовши за межі ділянки спостереження білих потягів. Але й виключати, що їх захопили червоні за невідомих обставин все ж не можна.

У ніч на 14 січня 1920 р. білий панцирний потяг «Пластун» із приданим десантом вирушив у рейд зі станції Вапнярка та на світанку увірвався на станцію Жмеринка. Без пострілу білогвардійці роззброїли команди потягів «УСС» та «Правобережний» та захопили їх. Після цього білий десант успішно відбив три атаки червоних 421-го та 2-го окремого полків, після чого із трофеями та поло-

неними повернувся до Вапнярки¹⁶. Усіх полонених галичан, навіть попри інтервенцію Начальної Команди, білогвардійці вивезли до Одеси, і серед галицької команди станції Вапнярка були побоювання, що там їх можуть розстріляти, настільки посилювалися протиріччя між рядовим складом ГА та ЗСПР (Шухевич, С. 1929, с. 18, 23). Зрештою, панцирних потягів Галицькій армії не повернули. Більшість панцирних потягів ЗСПР потрапили до рук Червоної армії у Тирасполі. Очевидно, що і на колишні панцирні потяги «УСС»/«Галичина» і «Правобережний» чекала та сама участь.

Висновки. Панцирний потяг «Галичина»/«УСС» перебував у складі Галицької армії у період її катастрофічного ослаблення, тому й майже ніяк не відзначився у бойових діях. Проте заради справедливості, варто відмітити, що часта зміна власників панцирних потягів була досить характерним явищем для серії війн на теренах колишньої Російської імперії. Разом із тим навіть в умовах відступу, зниження боєздатності та моральних дилем, вояки Галицької армії будучи прагнули зберегти потенціал для повернення колишньої боєздатності, зокрема втриманням такого важливого засобу того часу, як панцирні потяги.

¹⁶ ЦДАВО України. Ф. 2188. Оп. 1. Спр. 68. Арк. 200–201, 223.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

- Денник Начальної Команди Української Галицької Армії. (1974). Нью-Йорк: Червона Калина, 325 с.
- Короливський, С. М. (глав. ред). (1967). *Громадянська війна на Україні. 1918–1920: Сборник документов и материалов.* (в 3 т., Т. 2). Київ: Наукова думка, 918 с.
- Марак, В. (1932). Коротка історія 9 гарматного полку УГА. *Літопис Червоної Калини.* Ч. 1, с. 17–21.
- Мехеда, М. І. (ред.). (1959). *Поділля в роки Громадянської війни (лютий 1918 р. – грудень 1920 р.): Документи й матеріали.* Вінниця: Вінницьке книжково-газетне видавництво, 487 с.
- Моргун, М. В. (2009). Бронепоезди в Армії УНР (листопад 1918 – листопад 1920 рр.). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* № 652 (Держава та армія), с. 107–111.
- Моргун, М. В. (2011). *Організація та бойове застосування броньових частин українських армій в 1917–1920 рр.* дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22 – військова історія. Львів, 171 с.
- Печенюк, С. І. (2010). Бронепотяги – фортеці на рейках. *Дослідження з історії техніки: збірник наукових праць.* Вип. 12, с. 28–40.
- Тинченко, Я. Ю. (2012). *Панцирні потяги, панцирники та залізничні війська у Визвольній війні 1917–1920 рр.: науково-популярне видання.* Київ: Темпора, 112 с.
- Шанковський, Л. (1999). *Українська Галицька армія: Воєнно-історична студія.* Львів: НТШ, 396 с.
- Шухевич, С. (1929). *Спомини з Української-Галицької армії (1918–1920). Частина IV.* Львів: Червона калина, 164 с.

REFERENCES

- Dennyk Nachalnoi Komandy Ukrainskoi Halytskoi Armii.* (1974). [Diary of the Supreme Command of the Ukrainian Galician Army]. New York: Chervona Kalyna, 325 s. [in Ukrainian].
- Korolivskij, S. M. (ed.). (1967). *Grazhdanskaya vojna na Ukraine. 1918–1920: Sbornik dokumentov i materialov* [Civil War in Ukraine. 1918–1920: Collection of documents and materials]. (v 3 t. T. 2). Kyiv: Naukova dumka, 918 s. [in Russian].
- Marak, V. (1932). Korotka istoriia 9 harmatnoho polku UHA [Brief history of the 9th Army Regiment of the UGA]. *Litopys Chervonoj Kalyny*. Ch. 1, s. 17–21. [in Ukrainian].
- Mekheda, M. I. (ed.). (1959). *Podillia v roky Hromadianskoi viiny (liutyi 1918 r. – hruden 1920 r.): Dokumenty y materialy* [Podillia during the Civil War (February 1918 – December 1920): Documents and materials]. Vinnytsia: Vinnytske knyzhkovykhazetne vydavnytstvo, 487 s. [in Ukrainian].
- Morhun, M. V. (2009). Bronepoizdy v Armii UNR (lystopad 1918 – lystopad 1920 rr.) [Armored trains in the Army of the Ukrainian People's Republic (November 1918 – November 1920)]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. № 652 (Derzhava ta armii), s. 107–111. [in Ukrainian].
- Morhun, M. V. (2011). *Orhanizatsiia ta boiove zastosuvannia bronovykh chastyn ukraïnskyykh armii v 1917–1920 rr.* [Organization and combat use of armored units of Ukrainian armies in 1917–1920.]. (Candidate's thesis). Lviv, 171 s. [in Ukrainian].
- Pecheniuk, S. I. (2010). Bronepotiaky – fortetsi na reikakh [Armored trains are fortresses on rails]. *Doslidzhennia z istorii tekhniki: zbirnyk naukovykh prats*. Vyp. 12, s. 28–40. [in Ukrainian].
- Tynchenko, Ya. Yu. (2012). *Pantsyrni potiaky, pantsyrnyky ta zaliznychni viiska u Vyzvolnii viini 1917–1920 rr.: naukovo-populiarne vydannia* [Armored trains, armored cars and railway troops in the Liberation War of 1917–1920: popular science edition]. Kyiv: Tempora, 112 s. [in Ukrainian].
- Shankovskiy, L. (1999). *Ukrainska Halytska armii: Voienno-istorychna studiia* [Ukrainian Army of Galicia: A Study in Military History]. Lviv: NTSh, 396 s. [in Ukrainian].
- Shukhevych, S. (1929). *Spomyny z Ukrainskoi-Halytskoi armii (1918–1920)* [Memories from the Ukrainian-Galician Army (1918–1920)]. Chapter IV. Lviv: Chervona kalyna, 164 s. [in Ukrainian].

Oleksii VASECHKO

Lviv Institute of Military History (Lviv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2919-6348>

**ARMOURED TRAIN OF THE GALICIAN ARMY “HALYCHYNA”
(AUGUST 1919 – JANUARY 1920)**

The article presents the history of the Galician Army's armoured train called “Galicia” from the moment of its acquisition to its final loss. Until now, it was believed that the armored train “Halychyna” was included in the 3rd separate division of armored trains of the Army of the Ukrainian People's Republic. It was also believed that the Galician Army finally lost its armored trains in November 1919 as a result of the offensive of the Armed Forces of Southern Russia and the attack of the red rebels on the 3rd separate division of armored trains. However, the article, based on archival documents of the Central State Archives of Higher Authorities of Ukraine, proves that the armored train “Halychyna” did not belong to the 3rd separate division. It is also proven that instead of the train “Halychyna”, another train “Zlochiv” was in the 3rd division. Therefore, the armored train “Halychyna” was not attacked and continued to be part of the Galician army. In December 1919, the train performed tasks as part of the 1st Galician Corps and the Koziatyn Detachment of the Armed Forces of Southern Russia.

The article presents the course of the undeclared struggle for control of this armored train between the Galician Army and the Armed Forces of Southern Russia, which were allies at the time. Particular attention is paid to those documents that record the change of owners of the armored train. The lack of a sufficient number of sources still does not provide an opportunity to fully describe the circumstances of the transfer of the

armored train from hand to hand. In such cases, for the time being, we have to be content only with well-founded assumptions.

The article records the appearance of a crew from the Armed Forces of Southern Russia on the armored train “Halychyna”. The events during which the Galician army was able to take the armored train “Halychyna” back under its control are also considered. The events are described, during which the Galician army finally lost the armored train “Halychyna” on January 14, 1920.

Keywords: *armoured train, Galician army, Army of UPR, Armed Forces of Southern Russia, Zhmerynka, Vapniarka.*